

Юровська В. В.,
канд. юрид. наук., доц. кафедри трудового права
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
(м. Харків, Україна)

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСТКОВОГО БЕЗРОБІТТЯ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

Окремим видом матеріального забезпечення застрахованих осіб є допомога по частковому безробіттю. В основу механізму матеріальної підтримки працівників, зайнятих в умовах часткового безробіття, покладено норми Конвенції МОП № 168 «Про сприяння зайнятості та захисту від безробіття» 1988 року, а також практику надання відповідної допомоги в інших країнах.

Допомога по частковому безробіттю є страховою виплатою і надається за певних умов лише застрахованим особам за рахунок Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Для отримання цієї допомоги працівникам не потрібно звертатися до державної служби зайнятості і реєструватися як частково безробітні, оскільки надання відповідного статусу законодавство не передбачає. Сутністю цієї допомоги є підтримка працівника упродовж певного строку і збереження трудових відносин працівника і підприємства.

Правове регулювання призначення і виплати допомоги по частковому безробіттю здійснюється відповідно до ст. 47 Закону України «Про зайнятість населення». Стаття 1 Закону України «Про зайнятість населення» дає визначення «часткового безробіття» як вимушене тимчасове скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції з причин економічного, технологічного і структурного характеру без припинення трудових відносин.

Більш ґрунтовно про допомогу по частковому безробіттю йдеться у статті 47 вищезазначеного Закону. На таку матеріальну підтримку можуть розраховувати застраховані особи у разі втрати ними частини заробітної плати внаслідок вимушеного скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції без припинення трудових відносин з роботодавцем. Допомога по частковому безробіттю може надаватися у разі, коли:

— зупинення (скорочення) виробництва на підприємстві або в цеху, дільниці із замкнутим циклом виробництва має невідворотний та тимчасовий характер, триває не менше як три місяці й не перевищує шести місяців, не залежить від працівників і роботодавця, охопило не менш як 20 відсотків чисельності працівників підприємства або цеху, дільниці, у яких скорочення робочого часу становить 30 і більше відсотків на місяць;

— зупинення (скорочення) виробництва та тривалості робочого часу працівників є вимушеним, що підтверджується узгодженим рішенням роботодавця та виборним органом профспівкової організації, з якою укладено колективний договір.

Право на допомогу по частковому безробіттю мають застраховані особи, котрі упродовж 12 місяців, що передували місяцю, в якому почалося скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу, працювали не менше як шість календарних місяців, сплачували страхові внески та у яких скорочення тривалості робочого часу становить 50 і більше відсотків на місяць.

Допомога по частковому безробіттю встановлюється за кожен годину, на яку працівникові було скорочено передбачену законодавством тривалість робочого часу, із розрахунку двох третин тарифної ставки (окладу), встановленої працівникові відповідного розряду. Розмір допомоги не може перевищувати прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом.

Виплата працівникам допомоги по частковому безробіттю здійснюється підприємством з першого дня скорочення тривалості їхнього робочого часу за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття у межах строку зупинення (скорочення) виробництва, але не більше 180 календарних днів протягом року.

Законодавство також передбачає випадки, коли допомога по частковому безробіттю не надається. На таку фінансову підтримку не можна розраховувати тоді, коли:

— зупинення (скорочення) виробництва носить сезонний характер або виникає виключно з організаційно-виробничих причин;

— є можливість працевлаштування (тимчасового переведення) працівників на період зупинення чи скорочення виробництва на інших дільницях або у цехах;

— працівник відмовився від працевлаштування (тимчасового переведення) на підходящу роботу на підприємстві з повним робочим днем або тижнем, або працює на підприємстві за сумісництвом чи проходить альтернативну (невійськову) службу.

У Законі України «Про зайнятість населення», зокрема у пункті 7 статті 31, також зазначено, що працівники у разі втрати частини заробітної плати внаслідок вимушеного скорочення до 50 відсотків передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням або скороченням виробництва продукції мають право без припинення трудових відносин на участь у громадських роботах, у тому числі тих, що оплачуються за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, у межах строку припинення або скорочення виробництва.

Порядок надання допомоги по частковому безробіттю, який затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 07.08.2013 № 108, визначає механізм та умови надання застрахованим особам допомоги по частковому безробіттю. Метою прийняття наказу є визначення механізму надання працівникам підприємств допомоги по частковому безробіттю, у випадку вимушеного тимчасового скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва без припинення трудових відносин. Нормативним актом пропонується визначити процедуру надання допомоги по частковому безробіттю, встановити розмір такої допомоги та відповідальність за порушення умов виплати допомоги по частковому безробіттю. Також додається вичерпний перелік документів, які підприємство надає територіальному органу у разі зупинення виробництва та документів, які підтверджують причини тимчасового зупинення (скорочення) виробництва такого підприємства.

Затвердження даного наказу дозволяє забезпечити реалізацію вимог Закону України «Про зайнятість населення». Зокрема, це стосується статті 47 «Про допомогу по частковому безробіттю».

В попередній редакції Закону України «Про зайнятість населення» було відсутнє правове регулювання надання допомоги по частковому безробіттю, але умови та порядок надання державної допомоги по частковому безробіттю були визначені статтями 24–26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття». Введення в дію цих статей у 2008 році було запропоновано Конфедерацією роботодавців України у якості одного з тимчасових заходів на підтримку підприємств, які визнані такими, що перебувають у кризовому стані, задля збереження робочих місць, зменшення навантаження

на роботодавця та відновлення обсягів виробництва. Статті втратили чинність 01.01.2010 р., адже вони були введені в дію тимчасово. Закон України «Про зайнятість населення» запропонував ввести допомогу по частковому безробіттю на постійній основі, це дає можливість врегулювати питання надання допомоги по частковому безробіттю працівникам підприємств, діяльність яких пов'язана з виробництвом. Безумовно, така страхова виплата є найважливішою гарантією реалізації права на отримання матеріального забезпечення в разі настання часткового безробіття.

Але, враховуючи вищевикладене, вважаємо, що вирішення потребує питання встановлення відповідальності роботодавців у разі зловживань в частині визначення обсягів зайнятості працівників, а також використання страхових коштів не за їх призначенням.

Петерс А. Н.,
старший преподаватель кафедры трудового права
ЧОУ ВПО «Омская юридическая академия»
(г. Омск, Россия)

ПРОБЛЕМА ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ПРАВОМ СУБЪЕКТАМИ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ

В соответствии со ст. 10 ГК РФ не допускается осуществление гражданских прав исключительно с намерением причинить вред другому лицу, действия в обход закона с противоправной целью, а также иное заведомо недобросовестное осуществление гражданских прав (злоупотребление правом). Злоупотребление правом возможно не только в гражданско-правовых отношениях, но и в правовых связях другой отраслевой природы. Например, в системе обязательного социального страхования и застрахованное лицо и страхователь имеют достаточно широкий объем прав, предусмотренный ст. 10, 12 Федерального закона от 16.07.1999 № 165-ФЗ «Об основах обязательного социального страхования», в связи с чем недобросовестное осуществление указанными лицами принадлежащих им прав является злоупотреблением правом применительно к социально-страховым правоотношениям.

Если понятие злоупотребления правом и его последствия в гражданско-правовых отношениях исследованы в науке, отражены в законодательстве и проработаны судебной практикой, то